

Uppgifter under praktiken.

De markerade första 3 uppgifterna är obligatoriska och ska obligatoriskt genomföras i praktiken och ingå i portföljrapporten.

- ❖ Rådgivning och professionalism i egenvård och receptexpedition
- ❖ Farmaceutiskt arbete på apotek – identifiering och dokumentation av farmaceutiska interventioner i patientmöten
- ❖ Apotekets kvalitetsarbete – Rollen som läkemedelsansvarig och dess arbetsuppgifter samt egenkontroll

De övriga planeras in efter intresse och möjligheter. Minst 7 delmoment ska genomföras totalt inklusive de obligatoriska 3 uppgifterna ovan.

- Apotekets utformning och informationsmiljö - Apoteket ur ett kundperspektiv
- Att leda arbetet på ett apotek – ”samtal med chefen”
- GPP, rutiner och apoteksarbetet
- Apotekarens kontakter med öppenvården
- Apotekarens kontakter med slutenvården
- Klinisk farmaci inom slutenvården/öppenvården
- Administrativa uppgifter på apoteket – bemanning och kompetenser
- Eget ansvar för att upprätthålla sin kompetens.
- Fortbildning på apotek - arrangera en medarbetaraktivitet
- Apotekens verksamhet – Reglering, syfte, krav och ekonomiska förutsättningar
- Felexpeditioner och incidenter på apoteket – vad är det som går fel?
- E-hälsa – Patient, apotek och läkare på nätet – hot eller möjlighet?
- Läkemedel och miljö – från förorenade vatten till att ta betalt för påsen.

Har du egna idéer på projekt kan du självklart diskutera det med din handledare och kursledning för att se om de är möjliga att genomföra inom praktiken!

Nedan följer en beskrivning av varje delprojekt för sig.

Rådgivning och professionalism i egenvård och receptexpedition

Att utvecklas som kommunikatör är en ständigt pågående process. Även om du nu redan är legitimerad receptarie och därmed fullt kapabel att ge råd och verka inom apotekssfären så kan du alltid utvecklas mer. Denna uppgift syftar till att stimulera din utveckling som kommunikatör.

Kurslitteraturen, *Communication Skills in Pharmacy Practice*, tar upp patientcentrerad kommunikation och tips för att få det att fungera både verbalt och ickeverbalt, lyssnade och intervjutekniker. Dessa ska du nu koppla till praktisk tillämpning. Mer om hur du övar detta i olika läraaktiviteter finns i kurslitteraturen, *Pharmacy Internship: Students' Learning in a Professional Practice Setting*

En rad läraaktiviteter kan kopplas till denna aktivitet – några som rekommenderas för att utvecklas är:

Aktiv feedback – be din handledare studera dig i kommunikationssituationer och kommentera ditt kroppsspråk, hälsningsfraser, rådgivningens resultat mm under flera olika kundmöten. Detta kan hjälpa dig att utvecklas och se dina egna styrkor och svagheter i kommunikationssituationer.

Observation av annan personal – Lyssna på dina kollegors rådgivning och kommunikation. Vad gör de annorlunda? Vad gör de för att lyckas? Vad fungerar sämre? Kan du lära något av hur de hanterar olika situationer?

Trail-and-error i egna möten – utgå från exempel på kommunikationsteorier i kurslitteraturen och se vilka reaktioner du får när du testar nya sätt att kommunicera. Testa också idéer som du fått genom att observera andra på apoteket. Det är viktigt att du är uppmärksam på effekterna och reflekterar över vad du ska inkorporera i ditt sätt att rådge!

Reflektera över tex

om det är några särskilda kundgrupper som du tycker är svårare,
om det är något i kommunikationens olika faser som du kan utveckla
lyckade och misslyckade kundmöten – vad var det som gick rätt eller fel?
När är personen som kommer in på apoteket en kund eller patient? Vad innebär det för kommunikationen? Vad är det för skillnad på att ge information och erbjuda information? Hur kan du säkerställa/öka chansen att patienten faktiskt använder läkemedel korrekt efter rådgivning?

Vad är reflektivt skrivande – mer om detta och hur reflektion kan stärka dig i din professionella utveckling under praktiken hittar du i kurslitteraturen *Pharmacy Internship: Students' Learning in a Professional Practice Setting*

Farmaceutiskt arbete på apotek – identifiering och dokumentation av farmaceutiska interventioner i patientmöten

Under praktiken kommer du att stöta på patienter där farmaceutisk vård är ett viktigt inslag i behandlingen. Att identifiera och åtgärda läkemedelsrelaterade problem (LRP) är en viktig del i den farmaceutiska verksamheten. Den farmaceutiska kontrollen och rådgivningen är en viktig länk i vårdkedjan både som första kontakt och som sista kontroll innan patienten använder läkemedel. Att använda sin kompetens kan vara små åtgärder som ger stora resultat. Du ska i denna uppgift medvetandegöra dig om vad du gör som apotekare dom gör skillnad föra patienter i det vardagliga arbetet och vilka stödsystem som finns att tillgå.

Under din praktik ska du dokumentera och reflektera över vilka typer av farmaceutiska interventioner som farmaceutisk rådgivning kan identifiera och lösa. Det innefattar verksamheten både i egenvård och i receptexpedition.

Försök att dokumentera minst 10 fall i veckan där du ser att den farmaceutiska rådgivningen/tjänsten verkligen gör nytta för patienters hälsa. Använd sedan dessa fall för att diskutera nyttan av farmaceutisk kompetens på apotek. Hade du upptäckt dessa fall utan akademisk farmaceutisk utbildning?

Reflektera också över hur apoteket arbetar med farmaceutisk vård och hur olika personalkategorier arbetar med patienter i detta fall. Är det någon skillnad i hur tekniker, receptarier eller apotekare hanterar farmaceutisk rådgivning och identifierar de samma typer av problem?

Apotekets kvalitetsarbete - Läkemedelsansvarig och dess arbetsuppgifter samt egenkontroll

Läkemedelsansvarig är en vanlig roll för apotekare på apotek. Du ska därför under din tid på apoteket sätta dig in i vad det innebär att vara läkemedelsansvarig på apotek. Dess roll definieras i lagen (2009:366).

I detta är egenkontrollprogram en viktig del (LVFS 2009:9). Hur arbetar ditt apotek med egenkontroll? Hur tydligt är det för läkemedelsansvarig och för de anställda?

Gå igenom senaste egenkontrollen och/eller inspektionsrapporter.

Bekanta dig med läkemedelsansvarigs rutiner och arbetsuppgifter så att du kan beskriva dem.

Hur tydligt är ansvaret och vad kan läkemedelsansvarig besluta och påverka? Vilka skyldigheter och rättigheter har de? Hur ser förhållandet ut mellan chef och läkemedelsansvarig? Hur ser förhållandet ut och hur integrerar läkemedelsansvarig med kvalitetsavdelning och tillsynsmyndigheter?

Intervjua den som är läkemedelsansvarig om arbetet och vad det innebär.

Apotekets utformning och informationsmiljö - Apoteket ur ett kundperspektiv

Apotekets placering, utformning och informationsmiljö är ofta noga genomtänkt. Det finns också ett kapitel i kurslitteraturen om apotekets utformning. Fundera över ditt apotek ur ett kundperspektiv. Du ska under din observation försöka skaffa dig en uppfattning om apotekets struktur och hur det uppfattas från ett kundperspektiv. Prata gärna med några kunder om detta också och var lite extra uppmärksam på hur du ser personalens rörelser!

Följande punkter kan vara ett bra stöd för dina observationer:

Apotekets geografiska placering: Varför ligger det där det ligger? Konkurrens? Vilka kundgrupper finns i området?

Ditt första intryck av apoteket innan du går in i själva lokalen: Ditt första intryck? Vilken framtoning vill apoteket ge? Vilka varor/tjänster är synliga utifrån? Hur ser skyltningen ut? Jämför gärna med konkurrenter! Vad särskiljer ett apotek från dagligvaruhandel?

Apotekets utformning: Vad är det första du ser när du går in i apoteket? Hur är apoteket organiserat? Receptexpedition? Läkemedel i egenvård? Handelsvaror? Hur är dessa placerade och varför? Rådgivningsmöjligheter – hur är informationsmiljön? Vad hör du i väntutrymme eller kundyta? Vilka verkar vara storsäljande produkter i egenvården?

Apotekets bemanning: Hur många anställda ser du? Vilka personalkategorier ser du på apoteket? Vilka uppgifter verkar de ha? Vad gör de? Hur rör det sig? Var finns de blinda ytorna där du som personal inte syns? Hur synlig är personalen?

Apoteks kunder: Hur många kunder har apoteket ungefär under en dag? Hur många kommer för recept respektive egenvård? Vilka tider kommer det flest kunder? Vad är det för kunder? Hur passar detta ihop med apotekets bemanning på olika tider?

Du kan även besöka andra apotek för att inspireras, reflektera över skillnader och likheter i kundbemötande, lokaler och exponering. Var en "mystery shoppare" och kolla hur rådgivningen fungerar ur ett kundperspektiv!

Att leda arbetet på ett apotek – "samtal med chefen"

Många apotekare är någon gång under sin karriär apotekschef. Vad innebär det? Vilka arbetsuppgifter har chefen? Vad är viktigt för att kunna leda ett apotek? Hur skulle du vara som chef? Vilka ekonomiska förutsättningar har apoteket och apoteksmarknaden i sin helhet? Vilka ekonomiska förutsättningar finns det för att driva apotek? Hur ser finansieringen ut? Var kommer pengarna ifrån och vad är det som kostar?

Detta är frågor som du kan besvara genom flera olika läraaktiviteter. Du ska *intervjua din chef* och försöka genom detta få bättre insikt i dennes roll. Du kan också *observera chefsrelaterad information*. Vilken roll uppfattar du att chefen har på arbetsplatsen? Du kan också *diskutera detta med medarbetare* och se vilken syn de har på chefskap på apotek och betydelsen av ledarskapet på apoteket.

GPP, rutiner och apoteksarbetet

Apoteksverksamhet regleras och kvalitetsarbete och rutiner är en viktig del i detta. Rutiner är en praktisk tillämpning av regelverket anpassat för det enskilda apoteket. Ta del av de rutiner som apoteket har och reflektera över varför de finns samt hur de är formulerade. Skaffa en överblick om hur det ser ut och grunderna. Du behöver självklart läsa in dig på en huvuddel av rutiner för att fungera på apoteket men i denna uppgift också fördjupa dig mer i dem.

Utöver de rutiner som finns på det enskilda apoteket finns också ett dokument om God apotekssed (Good Pharmacy Practice (GPP)) – I denna uppgift ska du analysera vad dokumentet innebär och hur används det på apotek. Vilken betydelse kan det ha för utvecklingen? Hur stämmer den svenska överens med den internationella GPP? Dokumentet God apotekssed hittar du på:

<https://www.apotekarsocieteten.se/aps-tycker/fragor-vi-driver/gpp-good-pharmacy-practice/>

Apotekarens kontakter med öppenvården

I arbetet på öppenvårdsapotek, som en del i hälso- och sjukvården, innebär en hel del kontakter med sjukvården. Under praktiken kommer du troligen att se och

uppleva flera interaktioner med sjukvården lokalt. Hur går det till? Vilken roll har apotekaren i detta? Vilken syn har läkare/sjuksköterskor på apotekaren? I denna uppgift kan du reda ut dessa frågor genom att auskultera på en vårdcentral eller hos någon annan lokal vårdinstans inom öppenvården med en läkare, sköterska, fysioterapeut eller äldreboende eller varför inte en veterinär. Du själv tar kontakt med den lokala sjukvården och se om du kan få vara med och se hur det går till när recepten skrivs och hur de ser på apotek – kolla gärna med din handledare om de har några kontakter som du kan tillfråga. Du kan auskultera upp till 5 dagar efter diskussion med din handledare i EPL utan samråd med kursledningen. Om du vill göra fler dagar och din handledare är ok med det så kontakta kursledningen.

Apotekaren kontakter med slutenvården

I arbetet på öppenvårdsapotek, som en del i hälso- och sjukvården, innebär en hel del kontakter med sjukvården. Under praktiken kommer du troligen att se och uppleva flera interaktioner med sjukhus eller andra institutioner. Hur går det till? Vilken roll har apotekaren i detta? Vilken syn har sjukhusläkare/sjuksköterskor på apotekaren? I denna uppgift kan du reda ut dessa frågor genom att auskultera på en klinik, avdelning eller sjukhus inom slutenvården. Du själv tar kontakt med den lokala sjukvården– kolla gärna med din handledare om de har några kontakter som du kan tillfråga. Du kan auskultera upp till 5 dagar efter diskussion med din handledare i EPL utan samråd med kursledningen. Om du vill göra fler dagar och din handledare är ok med det så kontakta kursledningen.

Klinisk farmaci inom slutenvården/öppenvården

Klinisk farmaci inom sjukvården, där apotekaren jobbar nära patienter och övrig sjukvård är på stark frammarsch i Sverige. Farmaceutiska tjänster direkt i vården innebär nya utmaningar och möjligheter för farmaci och under praktiken kan du passa på att se hur detta fungerar. Vad är apotekarens roll inom klinisk farmaci? Hur samverkar de med övrig hälso- och sjukvård? Hur kan du samverka med lokala kliniska farmacevter från ditt lokala apotek? Hur jobbar de idag? Vad skulle kunna göras?

Du själv tar kontakt med någon klinisk farmaceut och se om du kan få vara med och se hur det går till inom den kliniska farmaci – kolla gärna med din handledare om de har några kontakter som du kan tillfråga. Du kan auskultera upp till 5 dagar efter diskussion med din handledare i EPL utan samråd med kursledningen. Om du vill göra fler dagar och din handledare är ok med det så kontakta kursledningen.

Administrativa uppgifter på apoteket – bemanning och kompetenser

Denna uppgift kan kopplas till ”Att leda ett apotek”-uppgiften men fokuserar mer på hur ett apotek är uppbyggt rent bemannings och kompetensmässigt.

Vilka personalkategorier finns det på apotek och vilka uppgifter har de? Hur ser arbetsfördelningen ut? Vilka roller finns det inom de olika personalkategorierna? Hur ser karriärvägar ut? Vilka kompetenser har de olika kategorierna och hur väl används de? Hur ser den ultimata bemanningen ut på ditt apotek? I vilken aspekt som det ska vara ultimata – professionellt-, patient- eller ekonomiskt perspektiv. Hur skulle du själv göra? Vad är anser Läkemedelsverket om dessa kategorier?

Diskutera också med schemaläggare och chef om hur de resonerar kring bemanning och apotekets behov. Hur stora kundströmmar behövs för en viss bemanning? Vad kostar en personal i respektive kategori för apoteket? Hur tänker de runt detta?

Diskutera också med medarbetare på apoteket: Hur ser deras schema ut? Vilka arbetstider är "populära" bland personalen? Gör de det de är bra på? Hur ser de på bemanningen?

En andra del av denna uppgift är att kontakta/besöka huvudkontoret för att se vilka stödfunktioner som finns där och reflektera över vad som behövs och varför. Diskutera också vilka kompetenser som finns på regional/central nivå och hur de kan användas för att optimera arbetet lokalt.

Eget ansvar för att upprätthålla sin kompetens.

Som legitimerad apotekare har du ett ansvar att upprätthålla din kompetens enligt lagstiftningen. Det har också förts många diskussioner om kompetensutveckling i yrkestidskrifter på senaste tiden. Hur går debatten och hur ser verkligheten ut? Vilken typ av fortbildning finns tillgänglig på och utanför apoteket och vilken syn har farmaceuter på sitt eget ansvar för sin fortbildning? Diskutera med kollegor och ta del av det material som finns på ditt apotek runt fortbildning, fortbildningsplaner/kompetensutveckling. Reflektera runt din syn på din fortsatta kompetensutveckling, dina behov ditt ansvar för din egen kompetens?

Fortbildning på apotek - arrangera en medarbetaraktivitet

Du har troligen medverkat i någon typ av medarbetaraktivitet under din tidigare praktik och där också hållit någon typ av presentation. Vi ska nu ta det ytterligare ett steg. På apotek bedrivs olika typ av fortbildning. Detta reflekterar du över i en separat uppgift. Ta nu ner det du kommit fram i den reflektionen till något som passar för ditt apotek och dina kollegor.

Här kan du också kontakta regional/central organisation för att se hur de på central/regional nivå jobbar med fortbildning och vilket stöd och idéer som finns runt detta för att sedan jämföra det med hur det lokalt implementeras.

När du har utrett hur detta ser ut ska du ta reda på vilket behov som finns lokalt på ditt apotek för medarbetare eller i form av extern utbildning/aktivitet för sjukvård, patientgrupp, kundklubb eller liknande. Vilken typ av fortbildning efterfrågas och är möjlig att genomföra? Utefter detta ska du planera en aktivitet i samråd med handledare och chef. I planeringen ska allt ingå såsom inbjudan, bokning av lokal, utrustning, ev. kaffebröd och utvärdering mm som hör till ett lyckat möte.

Apotekens verksamhet - Reglering, syfte, krav och ekonomiska förutsättningar

I Sverige genomfördes 2009 en fortfarande omdiskuterad omreglering av apoteksmarknaden. Det är många delar som har omreglerats samtidigt och många system som ska samverka. Du kan här använda dig av diverse dags- och branschpress för att hitta fakta, diskutera med medarbetare och läsa regelverk på TLV, Läkemedelsverket, Socialstyrelsen, IVO, E-hälsomyndigheten och Regeringen.

Vad skrivs om detta lokalt? Hur tänker andra på apoteket? Hur tänker kunder runt omregleringen? Hur påverkar det ditt apoteks sätt att agera?

Receptfritt i dagligvaruhandel – hur påverkar det apoteksverksamheten? Hur sköts kontrollen? Hur ser det ut lokalt? Vilka konkurrenter har ditt apotek där? Vilka regler gäller och hur följs de upp? Hur skyltas och handlas läkemedel i de lokala butikerna. Läs på läkemedelverkets hemsida om detta och se efter hur det ser ut hos lokala handlare.

Omregleringen av apoteksmarknaden – Varför omreglerades apoteksmarknaden? Vad var grunderna och har dessa uppnåtts genom omregleringen? Hur går diskussioner om mål och syfte med apotek? Vilka ekonomiska förutsättningar ges det för att driva apotek? Varför ser marknaden ut som den gör? Vilka spelare är av betydelse?

Generikareformen – Varför ser systemet ut som det gör och vilka följder har det för patienter, apoteksdrift och farmaceuter? Vilken information finns tillgänglig vad gäller risker/fördelar med systemet?

Omvärldsanalys av följderna – analysera hur marknaden ser ut idag på nationell nivå. Vilka bedriver apoteksverksamhet? Hur många småföretag blev det? Vilka står bakom de olika kedjorna? Vilken filosofi och vision har de olika aktörerna? Hur ser detta ut på lokal nivå? Vilka konkurrenter har apoteket på delar av sortimentet? Vad skiljer dem åt?

Felexpeditioner och incidenter på apoteket – vad är det som går fel?

Ta del av lokal och central sammanställning över inträffade felexpeditioner och incidenter eller gå själv igenom det senaste årets felexpeditioner på apoteket och sammanställ typer av fel samt lösningsförslag på hur detta kan undvikas. Detta kan ge en insikt i vad det är som går fel och om detta går att undvika. Vad innebär felexpedition och vad innebär incident? Ge exempel på felexpedition resp. incident från både receptexpedition och egenvårdsrådgivning. Felexpeditioner och incidenser har ofta sin grund i systemfel och organisationen så mycket kan undvikas genom systematisk kvalitetsuppföljning och ett medvetet säkerhetsarbete. Diskutera gärna dina fynd med apotekschef, läkemedelsansvarig och andra på apoteket för att nå en djupare förståelse och också återkoppla dina fynd till verksamheten.

E-hälsa – Patient, apotek och läkare på nätet – hot eller möjlighet?

Den pålästa patienten – vad innebär det? Reflektera över hur det påverkar din yrkesroll när det idag finns oändliga möjligheter att söka kunskap. Hur påverkar det dig, dina patienter och vården? På vilka sätt kan patienter idag kontakta vården/besöka läkare? Beställa/hämta ut läkemedel? Tillgänglighet?

Hur påverkar det patienter i storstad/landsbygd? Barn, vuxna och äldre? Olika patientgrupper? Vem hjälper det och vem stjälper det?

Vilka myndigheter, apoteksaktörer och privata intressenter erbjuder idag tillgång till sjukvård/läkemedel resp. information om sjukvård/läkemedel?

Koppla denna uppgift till GPP, Felexpeditioner/incidenter, Läkemedelsrelaterade problem och Fortbildning/kompetens.

Läkemedel och miljö – från förorenade vatten till att ta betalt för påsen.

Hållbarhet och miljötänk blir en allt större del i många verksamheter. Hur jobbar ditt apotek med miljö och hållbarhet?

Vad är riskerna i apoteksverksamheten/läkemedelshantering mm och hur tar apotek sitt ansvar? Vad finns det för tjänster/tankar runt detta som du kan identifiera? Hur viktigt är det bland patienter med miljöfrågor runt apotek?

Du har här fått ett antal frågor att starta dina tankar med runt hållbar utveckling av apoteks och läkemedelsmarknaden.